

Бердибекова Сырга Каныбековнанын «Орто мектептин окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуу методикасы» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине расмий оппоненттин

ПИКИРИ

Азыркы учурда коомдук мамилелердеги социалдык-экономикалык өзгөрүүлөр билим берүүнүн деңгээлин жогорулатууну талап кылууда. Өлкөдө билим берүү системасын өнүктүрүүнүн эң негизги багыттарынын бири - мектеп окуучуларынын билим сапатын жогорулатуу болуп саналат. Кыргыз Республикасын 2018-2040-жылдарда өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясында сапаттуу билим берүү жана илим системасын өнүктүрүү үчүн “...билим берүү санариптик технологияларды кеңири жана ар тараптуу колдонууга негизделет” деп көрсөтүлгөн. Санариптик технологияларды иштеп чыгуу, заманбап техниканы жана технологияларды түзүү, аларды колдоно билүү, физикалык, анын ичинде электродинамикалык кубулуштар менен байланышкан.

Республикабызда компетенттүүлүк мамилеге негизделген жаңы муундагы жалпы билим берүүнүн Мамлекеттик стандарты 5-6-класстар үчүн 2018-2019-окуу жылында киргизилген. Ал эми 2020-2021-окуу жылынан баштап жогорку класстарга киргизүү пландаштырылган. Жаңы мамлекеттик стандарттын негизги талабы окуучулардын билим сапатын, анын ичинде табигый-математикалык билимдердин деңгээлин жогорулатуу болуп саналат.

Окуучулар электрдик жана магниттик талаа менен байланышкан түшүнүктөрдү өздөштүрүүдө, предметтин мейкиндиктик образын түзүүдө жана ойдо элестетилген экспериментти аткарууда кыйынчылыктарга дуушар болоору аныкталган. Аны диссертант төмөнкүдөй карама-каршылыктар менен көрсөтөт:

- электромагниттик кубулуштардын үч өлчөмдүү координаттык мейкиндикте орун алышы жана аларды өздөштүрүүдө окуучулардын ойдо элестетилген физикалык эксперименттерди аткарууда кездешкен кыйынчылыктардын келип чыккандыгы;

- электродинамикалык кубулуштарды виртуалдык эксперименттик тажрыйбалардын жана колдонуунун методикасынын жоктугу;

- электродинамикалык кубулуштарды окутууда санариптик технологияны колдонуу заманбап талаптар менен тиешелүү технологиянын түзүлбөгөндүгү.

Көрсөтүлгөн карама-каршылыктарды келтирүү менен аныкталган проблеманы чечүү жолдору иштелип чыкпагандыгын баса белгилөө менен изденүүчү проблеманын актуалдуулугун тастыктайт.

Диссертациялык изилдөөнү жүргүзүүнүн максатын төмөндөгүлөр аныктайт: орто мектептин окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруунун негизинде электродинамикалык кубулуштарды окутуунун методикасын иштеп чыгуу жана аны окуу процессине киргизүү.

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА
№ 41 "14" 02 2020 г. к/2

А. Арабаев

Изилдөө төмөнкү милдеттерди чечүүгө багытталган:

1. Орто мектептин окутуу процессинде окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруунун педагогикалык-психологиялык аспектилери талданган.

2. Орто мектепте “Электродинамика” бөлүмүн окутуунун теориядагы жана практикадагы абалын изилдеп жана окуучулардын билим сапатына мейкиндиктик элестетүүлөрдүн тийгизген таасири аныкталган.

3. Окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен “электродинамика” бөлүмүн окутуунун методикасы иштеп чыгылып жана аны практикага киргизилген.

4. Иштелип чыккан методиканын натыйжалуулугу педагогикалык экспериментте текшерилген жана анын жыйынтыктары талданган.

Изилдөө 2009-2019-жылдары үч этап менен өткөрүлгөн.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулуктары төмөнкүлөр менен негизделген:

- орто мектептин электродинамика курсунун мейкиндиктик элестетүүлөрдү калыптандырууга багытталган мазмуну талдоого алынып, анын педагогикалык-психологиялык аспектилери изилденген;

- окуучулардын электродинамика бөлүмү боюнча билим сапатына алардын мейкиндиктик элестетүүлөрү оң таасир тийгизээри аныкталган жана аны калыптандыруу үчүн дидактикалык каражаттар иштелип чыккан;

- электрдик жана магниттик түшүнүктөрдү калыптандыруу боюнча виртуалдык физикалык тажрыйбалар даярдалган, “Электродинамика” бөлүмүн окутуунун методикасы иштелип чыккан жана ал окуу процессине киргизилген;

- иштелип чыккан методиканын натыйжалуулугу педагогикалык эксперимент аркылуу текшерилген жана жыйынтыктары илимий жактан тастыкталган.

Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү төмөнкү аспектилер менен белгиленет: орто мектепте “Электродинамика” бөлүмүн окутууда мейкиндиктик элестетүүлөр менен байланышкан түшүнүктөрүн калыптандыруу окуучулардын билим сапатын жогорулатууга жардам берет. Изилдөө учурунда даярдалган окуу-методикалык сунуштар окуучуларга электрдик жана магниттик кубулуштарды ойдо элестетүүгө, логикалык ой-жүгүртүүсүн жогорулатууга оң таасир көрсөтөт. Электродинамиканын негиздерин окуп-үйрөнүүдө ойдо элестетилген виртуалдык тажрыйбаларды өткөрүүгө жардам берет. Даярдалган дидактикалык каражаттарды, иштелмелерди, методикалык колдонмолорду орто мектептин физика мугалимдери пайдалана алышат.

Изилдөөнүн негизги жыйынтыктары 4 окуу-усулдук колдонмодо жана 20 илимий макалада жарыяланган. Анын ичинен 4 макала Россия Федерациясында жарык көргөн. Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча корутундулары жана негизги жоболору Республикалык жана эл аралык илимий-практикалык конференцияларда талкууланган.

Диссертация киришүүдөн, үч бөлүмдөн, бөлүмдөр боюнча корутундулардан, жалпы корутундудан, колдонулган 182 адабияттардын тизмесинен жана тиркемелерден турат.

«Электродинамиканы окутуунун теориялык жана практикалык өзгөчөлүктөрү жана окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу» деп аталган биринчи глава, орто мектептин «Электродинамика» бөлүмүн окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен окутуунун педагогикалык-психологиялык аспектилери, «Электродинамиканы» окутуунун практикадагы абалына окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүнүн тийгизген таасирин аныктоо, проблемаларды тактоо, «Электродинамика» бөлүмүн сапаттуу окутуу үчүн окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруунун дидактикалык негиздери деген үч параграфтан турат. Диссертациянын биринчи главасы педагогикалык изилдөөнүн методологиясына ылайык келген маселелерди камтыйт.

Диссертациянын экинчи главасы **«Мектеп окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамика бөлүмүн окутуу методикасын иштеп чыгуу»** деп аталат, анын 1-параграфында окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн методдору менен каражаттары каралган. 2-параграфында электродинамика бөлүмүн сапаттуу окутуу үчүн окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандырууга багытталган каражаттар иштелип чыгылган. 3-параграфында иштелип чыккан атайын дидактикалык каражаттарды колдонуу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуунун методикасы сунуш кылынган.

Мектептердеги эксперименталдык класстарга колдонгон төмөнкүдөй технологиялары өз натыйжасын бергени көрүнүп турат:

- окутуунун жаңы интерактивдүү технологияларын сунуштоо;
- окуучулардын чыгармачылык активдүүлүгүнө кеңири мүмкүнчүлүк берүү;
- кошумча материалдарды көбөйтүү;
- кээ бир класстарга өзү сабак өтүү;
- заманбап технологияларды (слайд, анимация, мультимедия, интерактивдүү оюндар ж.б.) кеңири колдонуу ж.б.

Диссертациянын үчүнчү главасы **«Педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын жыйынтыктарын талдоо анализи»** деп аталат.

Бул главада педагогикалык эксперименттин негизги бөлүгүнүн жүрүшү жана анын жыйынтыгы берилген. Педагогикалык эксперименттин жыйынтыгы математикалык статистикалык ыкма жолу менен жалпыланып диссертациялык изилдөөнүн ишенимдүүлүгү тастыкталган.

Баса көрсөтүүчү факт, изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулугу орто мектептин электродинамика курсунун мейкиндиктик элестетүүлөрдү калыптандырууга багытталган мазмуну талдоого алынып, анын педагогикалык-психологиялык аспектилери изилденгендиги, окуучулардын электродинамика бөлүмү боюнча билим сапатына алардын мейкиндиктик

элестетүүлөрү оң таасир тийгизээри аныкталгандыгы жана аны калыптандыруу үчүн дидактикалык каражаттар иштелип чыккандыгы, электрдик жана магниттик түшүнүктөрдү калыптандыруу боюнча виртуалдык физикалык тажрыйбалар даярдалгандыгы “Электродинамика” бөлүмүн окутуунун методикасы иштелип чыккандыгы жана ал окуу процессине киргизилгендиги, иштелип чыккан методиканын натыйжалуулугу педагогикалык эксперимент аркылуу текшерилгендиги жана жыйынтыктары илимий жактан тастыкталгандыгы менен түшүндүрүлөт.

Эмгек орто мектептин окуучуларынын окутуу проблемасына арналуу менен мугалимдердин адабий-теориялык, кесиптик компетенттүүлүгүн, чыгармачылык ишмердүүлүгүн жогорулатууга жардам берет, себеби диссертанттын илимий сунуштары, корутундулары ишенимдүү жана далилдүү.

Диссертацияда электродинамикалык кубулуштарды талдоо процессинде окуучулардын мейкиндиктик элестетүүсүн калыптандыруу, турмушту аңдап билүү деңгээлин көтөрүү ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнүн технологиялары ынанымдуу көрсөтүлөт.

Изилдөөнүн натыйжаларынын тастыкталышы талапка жооп берет.

Диссертация менен авторефераттын мазмуну, анда коюлган максатына, милдеттерине дал келет жана бири-бири менен бирдей түзүлгөн кыргыз, орус, англис тилдериндеги резюмеси бар.

Диссертациялык иште айрым кемчиликтер кездешет:

Диссертациялык изилдөөдө көбүнчө Россия Федерациясында жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн анализдери берилген. Ошол эле учурда, Орто Азия мамлекеттеринде жүргүзүлгөн изилдөөлөрдү анализдөө диссертациянын жалпы деңгээлин дагы жогорулатмак.

Диссертациянын 70 – бетинде мектеп окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн аныктоочу негизги беш көрсөткүч берилген. Бирок, тилекке каршы ал көрсөткүчтөрдү кандай методдор менен аныктоого боло тургандыгы көрсөтүлгөн эмес.

Диссертациялык иште стилистик жана грамматикалык мүчүлүштүктөр кездешет.

Бирок, көрсөтүлгөн кемчиликтер диссертациянын жалпы илимий деңгээлин терс таасирин тийгизе албайт.

С.К. Бердибекованын «**Орто мектептин окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуу методикасы**» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык эмгеги жана анын авторефераты Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү жобосунун» 10-пунктуна ылайык актуалдуу темада жеке аткарылган жана бүткөрүлгөн илимий иш болуп эсептелет, ал эми изденүүчү 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги

боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептеймин.

Расмий оппонент:

педагогика илимдеринин кандидаты,
Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин педагогика факультетинин мектепке чейинки, мектеп педагогикасы жана билим берүү технологиялары кафедрасынын доценти:

Ташходжаев Ш.А.

11.02.2020ж

Педагогика илимдеринин кандидаты, доцент
Ш.А. Ташходжаевдин колун тастыктаймын:

Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин кадрлар болумунун башчысы

Ш. А. Ташходжаевден колун тастыктаймын
Доцент башчысы Ш.А. - Ш.А. Ташходжаев Ш.А.

